

НОМОС

Центр досліджень економіки, політики та управління в енергетичній сфері, членів Європейської ради

EITI Extractive
Industries
Transparency
Initiative
CHAIRMAN'S OFFICE

**АНАЛІЗ СТАНУ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ КОМПАНІЙ
З ВИДОБУТКУ ВУГЛЕВОДНІВ ТА СУБ'ЄКТІВ ПРИРОДНИХ
МОНОПОЛІЙ, ВІДПОВІДАЛЬНИХ ЗА ТРУБОПРОВІДНЕ
ТРАНСПОРТУВАННЯ ВУГЛЕВОДНЕВИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ
З ВИКОРИСТАННЯМ АДАПТОВАНИХ ФОРМ ЗВІТНОСТІ
ІНІЦІАТИВИ ПРОЗОРОСТІ ВИДОБУВНИХ ГАЛУЗЕЙ**

Київ 2010

Асоціація «ЕнергоТранспарентість»

Центр НОМОС

АНАЛІЗ

стану транспарентності компаній
з видобутку вуглеводнів та суб'єктів
природних монополій, відповідальних за
трубопровідне транспортування
вуглеводневих ресурсів в Україні
з використанням адаптованих форм
звітності Ініціативи прозорості
видобувних галузей.

Енерго
Транспарентність

Експертна група:

Михайло Гончар, координатор проекту
Олександр Малиновський
Андрій Чубик
Сергій Жук
Олена Пташнікова

Центр «НОМОС» засновано у листопаді 2003 року у Севастополі як неурядову організацію, що ставить за мету участь та сприяння реалізації проектів стратегічних досліджень у сферах національної та міжнародної безпеки, міждержавних відносин у регіонах Каспію, Південного Кавказу та Чорномор'я, інтеграції України до ЄС та НАТО. З 2005 року Центр видає загальноукраїнський щоквартальний журнал «Чорноморська безпека». Матеріали видання доступні на сайті www.nomos.com.ua

З 2006 року функціонує Дирекція енергетичних програм Центру з офісом у Києві. За цей період в кооперації з МФ «Відродження», Фондом Ф.Еберта, Фондом Р.Шумана реалізовано низку проектів, спрямованих на збільшення рівня прозорості в нафтогазовому секторі України.

Центр «НОМОС» в партнерстві з іншими неурядовими організаціями виступив у 2009 році ініціатором приєднання України до Ініціативи забезпечення прозорості видобувних галузей (ІЗПВГ). Спільно з "DiXi Group", Асоціацією «ЕнергоТранспарентність» та Київським міжнародним енергетичним Q-клубом підтримує інтернет-ресурс www.ua-energy.org

Контакти:

вул. М.Музики, 24, офіс 2
Севастополь 99007
Тел. + 38 (0692) 45 04 51
Тел./факс +38 (0692) 44 39 92
Е-пошта: sevnomos@ukr.net

вул. О. Ольжича, 13, офіс 22
Київ 04060
Тел. +38 (044) 507 01 98
Факс +38 (044) 440 21 66
Е-пошта: geostrategy@ukr.net

Дизайн, верстка, друк:

СПД Лановенко

Вступ	5
I. Аналіз стану транспарентності сектору видобутку вуглеводнів з використанням адаптованих форм звітності	
Ініціативи прозорості видобувних галузей	7
1. Аналіз питання щодо прозорості відносин в нафтогазовому секторі в контексті галузевого законодавства	8
1.1. Кодекс України про надра	8
1.2. Закон України «Про нафту і газ»	8
1.3. Закон України «Про угоди про розподіл продукції»	10
1.4. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»	12
1.5. Загальні висновки щодо законодавчого забезпечення рівня прозорості відносин у нафтогазовій галузі	13
2. Реальний сектор видобутку вуглеводнів в Україні	14
2.1. Дозволи на право розробки родовищ та видобуток	14
2.2. Нафтовидобуток	17
2.2.1. Поклади нафти в українських надрах	17
2.2.2. Базові показники видобутку нафти	18
2.2.3. Продаж нафти власного видобутку на внутрішньому ринку.	18
2.3. Видобуток газу	19
3. Платежі до Державного бюджету від видобутку нафти та газу	21
4. Загальні висновки щодо рівня прозорості в надрокористуванні та продажі видобутих вуглеводнів	22
5. Тестування рівня готовності компаній видобувного сектору до роботи за шаблонами звітності ІЗПВГ	23
5.1. Аргументація	23
5.2. Результати тестування видобувних компаній нафтогазового сектору	24
Загальні висновки	26
II. Аналіз стану транспарентності суб'єктів природних монополій, відповідальних за трубопровідне транспортування вуглеводнів в Україні. Порівняльний аналіз реагування респондентів щодо надання інформації у 2009 році на основі тестового шаблону ІЗПВГ у порівнянні із інформаційними запитами 2007 року (тестова оцінка стану транспарентності суб'єктів природних монополій з транзиту вуглеводнів)	27
Загальний висновок	33

*Додаток 1. Постанова КМУ Про приєднання України до Ініціативи
щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях.
Заява КМУ Про приєднання України до Ініціативи щодо забезпечення
прозорості у видобувних галузях. 39*

Додаток 2. Зразки форм звітності на прикладі НАК «Нафтогаз України» 41

Забезпечення прозорості відносин в нафтогазовому секторі ніколи не було реальним пріоритетом діяльності державних органів влади України та суб'єктів господарювання. Внаслідок цього, функціонування сектору лишається недостатньо прозорим навіть для держави. Корупція в держпараті сприяє збереженню непрозорих відносин, які, у свою чергу, є живильним середовищем для тіньових та корупційних схем. Тому не випадково, що експертна група Міжнародного енергетичного агентства у своїй роботі «Україна. Огляд енергетичної політики. 2006» відзначила три пріоритетних напрями для країни: енергоефективність, ціни та **прозорість**: «Більша прозорість енергетичних даних і ринкових правил сприятиме зростанню інвестицій і в результаті підвищенню конкуренції та якості обслуговування. Інший необхідний елемент прозорості – чіткі й сталі ринкові правила. Такі правила стимулюватимуть інвестиції та чесну конкуренцію в Україні.»

Українське суспільство потребує створення механізмів контролю за діяльністю державних органів влади та компаній у сфері користування природними ресурсами, що видобуваються з українських надр або транспортуються територією України і формують лівову частку суспільного багатства. Контроль має охоплювати весь технологічний ланцюжок «видобуток – транспортування – споживання (включно

з переробкою, дистрибуцією та реалізацією)», де циркулюють основні фінансові потоки. Проте, охопити увесь ланцюжок відразу не виглядає реальним. Громадянське суспільство в Україні розпочало тестування прозорості зі сфери видобутку енергетичних ресурсів, скориставшись Ініціативою забезпечення прозорості видобувних галузей (ІЗПВГ). Сфера ІЗПВГ – саме видобуток. Приєднання до ІЗПВГ, що розпочалось з прийняття Урядом України Постанови №1098 від 30 вересня 2009 р. має на меті:

- забезпечити більш раціональне використання природних ресурсів;
- створити передумови для зниження рівня корупції у видобувних галузях;
- забезпечити участь громадянського суспільства у контролі над повнотою надходжень до державного бюджету від діяльності, пов'язаної з видобутком корисних копалин;
- підвищити рівень довіри громадськості до органів державної влади, які здійснюють управління видобувними галузями;
- покращити інвестиційний імідж та привабливість країни.

Крім того, участь в ІЗПВГ може бути втрачена у методиці розрахунку суверенного кредитного рейтингу країни.

Очевидно те, що від декларування намірів до практичного результату потрібно

пройти немалий шлях, що можливо потребуватиме років зусиль та політичної волі як уряду в Україні, так і компаній, що працюють у видобувних секторах. Експертною групою, що працювала над проблематикою адаптації ІЗПВГ в Україні під егідою Центру «НОМОС» в рамках проекту «Прозорість транспортування вуглеводнів: оцінка стану справ в Україні за методологією ІЗПВГ» який реалізовувався 2009 року за підтримки МФ «Відродження», була розроблена версія шаблонів звітних форм з урахуванням усього технологічного ланцюжка. Однак, на думку експертної групи, на поточному етапі Україна має застосовувати ІЗПВГ з відповідними шаблонами звітності лише у видобувному секторі, як це і передбачено Постановою КМ України №1098 від 30 вересня 2009 року (*Додаток 1*). Тільки з офіційним розширенням ІЗПВГ на сферу транспортування можна буде відповідно імплементувати це на національних рівнях.

Разом з тим, експертна група провела тестування компаній, що задіяні у сферах видобутку та транспортування вуглеводневих ресурсів, на предмет їх попереднього ознайомлення з методологією ІЗПВГ, а також зондування існуючого (стартового) рівня прозорості перед імплементацією ІЗПВГ в національному масштабі.

Нижче наводиться аналіз законодавчої та нормативно-правової бази стосовно видобувної тематики, реального стану речей з видобутком вуглеводневих ресурсів в Україні, а також оцінка рівнів прозорості на базі розроблених шаблонів звітності.

Аналіз стану прозорості
сектору видобутку вуглеводнів
з використанням
адаптованих форм звітності
Ініціативи прозорості
видобувних галузей.

1. Аналіз питання щодо прозорості відносин в нафтогазовому секторі в контексті галузевого законодавства.

1.1. Кодекс України про надра.

Відносини з метою забезпечення раціонального, комплексного використання надр для задоволення потреб у мінеральній сировині, зокрема, вуглеводневій та інших потреб суспільного виробництва, охорони надр, гарантування при користуванні ними безпеки людей, майна та довкілля, а також охорона прав і законних інтересів підприємств, установ, організацій та громадян, регулюються **Кодексом України про надра** від 27.07.1994 року № 132/94-ВР.

Відповідно до статті 8 Кодексу України про надра, здійснення державного контролю за геологічним вивченням, використанням та охороною надр, а також за утворенням та використанням техногенних родовищ і переробкою мінеральної сировини належить до компетенції Кабінету Міністрів України. Відповідно до статей 9 та 10 Кодексу України про надра, здійснення контролю за використанням та охороною надр належить до відання Верховної Ради Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських Рад народних депутатів на їх території, а також до відання сільських, селищних, міських та районних Рад народних депутатів на їх території. Стаття 12 Кодексу України про надра передбачає, що громадяни та їх об'єднання сприяють місцевим Радам народних депутатів і спеціально уповноваженим органам державної виконавчої влади у здійсненні заходів щодо раціонального використання та охорони надр.

Таким чином, **основний акцент у Кодексі України про надра зроблено на державному контролі за вивченням, вико-**

ристанням та охороною надр. Права громадян та їх об'єднань на здійснення аналогічного контролю сформульовані нечітко (передбачено право громадян лише «сприяти» органам місцевого самоврядування та державної влади у здійсненні заходів щодо раціонального використання та охорони надр), не конкретизовані та не передбачено механізм їхньої реалізації.

Забезпечення додержання всіма державними органами, підприємствами, установами, організаціями та громадянами встановленого порядку користування надрами, виконання інших обов'язків щодо охорони надр, встановлених законодавством України є предметом **державного контролю**, форми та види якого конкретизовані у розділі VII (статті 60-63) Кодексу. Нагомість, у ньому відсутні положення щодо форм та видів **громадського контролю і нагляду за веденням робіт по геологічному вивченню надр, їх використанням та охороною**. Відповідно до статті 6 Закону України «Про нафту і газ», реалізація державної політики в нафтогазовій галузі та здійснення управління нею здійснюється Кабінетом Міністрів України та іншими уповноваженими на це органами виконавчої влади в межах повноважень, визначених законом.

1.2. Закон України «Про нафту і газ».

Основні правові, економічні та організаційні засади діяльності нафтогазової галузі України визначені **Законом України «Про нафту і газ»** від 12 липня 2001 року №2665-III, який регулює відносини, пов'язані з особливостями користування нафтогазоносними надрами, видобут-

ком, транспортуванням, зберіганням та використанні нафти, газу та продуктів їх переробки з метою забезпечення енергетичної безпеки України, розвитку конкурентних відносин у нафтогазовій галузі, захисту прав усіх суб'єктів відносин, що виникають у зв'язку з геологічним вивченням нафтогазоносності надр, розробкою родовищ нафти і газу, переробкою нафти і газу, зберіганням, транспортуванням та реалізацією нафти, газу та продуктів їх переробки, споживачів нафти і газу та працівників галузі.

Серед визначених державою на законодавчому рівні принципів державної політики в нафтогазовій галузі та основних завдань державного регулювання нафтогазової галузі відсутні такий принцип державної політики як забезпечення прозорості відносин в нафтогазовій галузі та таке завдання державного регулювання як інформування громадськості про стан справ у нафтогазовій галузі.

Статтею 11 Закону України «Про нафту і газ» передбачається, що користування нафтогазоносними надрами, пошук і розвідка родовищ нафти і газу, їх експлуатація, спорудження та експлуатація підземних сховищ для зберігання нафти і газу здійснюються лише за наявності спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами, що надаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр, на умовах, визначених чинним законодавством. Вказані спеціальні дозволи на користування нафтогазоносними надрами надаються на конкурсних засадах згідно зі Статтею 14 Закону. Порядок проведення відповідного конкурсу регулюється Законом України «Про

нафту і газ» та прийнятим на виконання останнього Порядком та загальними умовами проведення конкурсів на отримання спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами, затвердженими Постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2003 року № 1475 (далі – «Постанова про конкурс»).

Слід відзначити, що Постановою про конкурс передбачено опублікування в газеті «Урядовий кур'єр» лише інформації про проведення відповідного конкурсу із зазначенням кінцевого строку подання заявок, адреси, за якою приймаються документи, телефону для довідок. Водночас, ані Закон «Про нафту і газ», ані Постанова про конкурс не містять положень, які б встановлювали обов'язок інформування громадськості про переможців конкурсів на отримання спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами. Постановою встановлено обов'язок інформування тільки учасників конкурсу про визначення переможця.

Серед визначених статтею 20 Закону України «Про нафту і газ» обов'язків власника спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами ***відсутній як обов'язок інформування громадськості про діяльність з користування нафтогазоносними надрами, так і параметри такого інформування***, тобто, перелік інформації, яка б підлягала оприлюдненню. Однак, при цьому необхідно відмітити, що згідно з зазначеною статтею 20 додатковий перелік прав та обов'язків власника спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами визначається угодою про умови користування нафтогазоносними надрами. Водночас, видається сумнівним, щоб угода про умови користування нафтогазоносними надрами передбачала обов'язок власника

спеціального дозволу інформувати громадськість про свою діяльність. Свідченням цього є відсутність оприлюднення відповідної інформації на практиці.

Закон України «Про нафту і газ» визначає у статті 29 механізм **державного контролю** за дотриманням правил і нормативів користування нафтогазоносними надрами, умов спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами та угод про умови користування нафтогазоносними надрами. Одним з елементів такого механізму є обов'язок користувача нафтогазоносними надрами надавати органам державного контролю (центральної виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр, з питань екології та природних ресурсів, з питань гірничого нагляду, органи місцевого самоврядування) необхідну для їх роботи документацію та інформацію, давати усні або письмові пояснення з питань, що належать до компетенції цих органів. Водночас, **Закон України «Про нафту і газ» не передбачає механізму громадського контролю за діяльністю у сфері користування нафтогазоносними надрами.**

Стаття 33 Закону України «Про нафту і газ» передбачає, що будь-яка юридична або фізична особа може звернутися із запитом щодо геологічної інформації (стосовно нафтогазоносності надр) в Державний інформаційний геологічний фонд України. Він може надати інформацію щодо нафтогазоносності надр за запитом будь-якої юридичної або фізичної особи в установленому законодавством порядку. Однак, це положення навряд чи може розглядатися як достатній та ефективний інструмент забезпечення прозорості відносин в нафтогазовій галузі, оскільки:

- по-перше, отриманню відповідної інформації має передувати запит зацікавленої юридичної або фізичної особи, що

пов'язано з необхідністю дотримання певних бюрократичних правил;

- по-друге, передбачається надання лише обмеженого сегменту інформації (щодо нафтогазоносності надр).

1.3. Закон України «Про угоди про розподіл продукції».

Створення сприятливих умов для інвестування пошуку, розвідки та видобування корисних копалин (у тому числі нафти і газу) у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони покликаний забезпечити **Закон України «Про угоди про розподіл продукції»** від 14 вересня 1999 року №1039-XIV. Відповідно до угоди про розподіл продукції одна сторона (Україна) доручає іншій стороні (інвестору) на визначений строк проведення пошуку, розвідки та видобування корисних копалин, зокрема, нафти і газу, на визначеній ділянці надр та ведення пов'язаних з угодою робіт, а інвестор зобов'язується виконати доручені роботи за свій рахунок і на свій ризик з наступною компенсацією витрат і отриманням плати (винагороди) у вигляді частини прибуткової продукції.

Відповідно до статті 5 Закону України «Про угоди про розподіл продукції», питання з організації укладення та виконання угод про розподіл продукції уповноважена вирішувати Постійно діюча міжвідомча комісія (далі - Міжвідомча комісія), яка утворюється Кабінетом Міністрів України у складі представників державних органів, органів місцевого самоврядування, народних депутатів України. *У разі потреби до роботи Міжвідомчої комісії залучаються відповідні виробничі та наукові організації, а також експерти і консультанти. Хоча у даному випадку залучення наукових організацій, експертів та консультантів до участі у*

роботі Міжвідомчої комісії може розглядатися як форма здійснення громадського контролю у сфері реалізації проектів з розподілу продукції, однак практична реалізація такої форми громадського контролю може характеризуватися низькою ефективністю, оскільки:

- не передбачено **обов'язкового залучення** наукових організацій, експертів та консультантів до участі у роботі Міжвідомчої комісії. Встановлюється лише, що таке залучення здійснюється «у разі потреби», при цьому не встановлено суб'єкта, який визначає таку «потребу», та не наведено критеріїв останньої;
- чітко не визначено порядок участі наукових організацій, експертів та консультантів у роботі Міжвідомчої комісії та коло їхніх повноважень.

Закон України «Про угоди про розподіл продукції» передбачає механізм ознайомлення громадськості з переліком ділянок надр (родовищ корисних копалин), що можуть надаватися у користування на умовах, визначених угодами про розподіл продукції (далі - Перелік). Так, відповідно до статті 6 вказаного Закону України, Перелік затверджується Кабінетом Міністрів України за спільним поданням Міжвідомчої комісії та відповідних центральних органів виконавчої влади з **попереднім узгодженням Переліку з органами місцевого самоврядування (залежно від виду та місця розташування корисних копалин) та публікується в офіційних друкованих виданнях України та іноземних засобах масової інформації**.

Водночас, слід відмітити, що стосовно нафтогазової сфери вказаний механізм інформування громадськості малоефективно використовується на практиці. Так, зазначений Перелік затверджений Постановою Кабінету Міністрів України

від 15 березня 2006 року № 308 і до нього включено лише одну ділянку горючих корисних копалин (нафти і газу) – Скіфську площу на континентальному шельфі Чорного моря. При цьому включення Скіфської площі до Переліку було здійснено вже після прийняття рішення про проведення конкурсу на укладення угоди про розподіл вуглеводнів, які видобуватимуться у межах Прикерченської ділянки надр континентального шельфу Чорного моря (Постанова Кабінету Міністрів України від 22 грудня 2005 року №1263). Цікаво відмітити, що 3 вересня 2008 року своєю постановою №788 Кабінет Міністрів України запровадив Правило, згідно з яким Скіфська площа надається в користування окремими блоками площею не більше як 1000 кв. км та визначив точні координати 33 таких блоків.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про угоди про розподіл продукції», угода про розподіл продукції укладається за результатами конкурсу¹. Стаття 7 Закону України «Про угоди про розподіл продукції» передбачає, що рішення про проведення конкурсу приймається Кабінетом Міністрів України, а Міжвідомча комісія протягом двох місяців з дня прийняття такого рішення розробляє та затверджує конкурсну документацію, публікує оголошення про проведення конкурсу в офіційних друкованих виданнях України та іноземних засобах масової інформації. Результати конкурсу підлягають опублікуванню в офіційних друкованих виданнях України та доводяться до відома кожного учасника конкурсу. **У цій частині (щодо опублікування результатів конкурсу**

¹ Винятки з цього правила встановлені пунктом 5 статті 6 Закону України «Про угоди про розподіл продукції»: (і) якщо вказана угода укладається щодо ділянок надр із незначними запасами корисних копалин, що підтверджується висновками відповідних державних органів або (іі) якщо вказана угода укладається з інвестором, який мав на 1 липня 1999 року ліцензію на користування надрами і розпочав діяльність на передбачених нею умовах, але згодом виявив бажання укласти угоду про розподіл продукції. В обох наведених випадках необхідним є рішення Кабінету Міністрів України.

на укладення угоди про розподіл продукції) Закон України «Про угоди про розподіл продукції» є більш прогресивним порівняно з Законом України «Про нафту і газ», який не передбачає обов'язку офіційного опублікування інформації про результати конкурсу на одержання спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами.

Стаття 11 Закону України «Про угоди про розподіл продукції» встановлює, що проект угоди про розподіл продукції має бути узгоджений з органом місцевого самоврядування, на території якого розташована ділянка надр, що відповідно до угоди передається в користування.

Стаття 28 Закону України «Про угоди про розподіл продукції» встановлює механізм державного контролю за виконанням угод про розподіл продукції. Так, передбачається, що державний контроль за виконанням угоди про розподіл продукції здійснює Кабінет Міністрів України чи за його дорученням Міжвідомча комісія або відповідний орган (органи) центральної виконавчої влади в порядку та на умовах, визначених угодою та Законом. Не рідше одного разу на п'ять років Кабінет Міністрів України за участю Міжвідомчої комісії повинен організувати та провести комплексну перевірку виконання умов, передбачених угодою про розподіл продукції. При виявленні істотних порушень умов угоди інвестором Кабінет Міністрів України зобов'язаний розірвати угоду з відшкодуванням збитків.

При цьому однак, **Закон України «Про угоди про розподіл продукції» не передбачає механізму громадського контролю за виконанням угод про розподіл продукції, а також не передбачає участі представників громадськості**

у здійсненні відповідного державного контролю.

1.4. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності».

Відповідно до статті 9 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», ліцензуванню підлягають такі види господарської діяльності у нафтогазовому комплексі:

- пошук (розвідка) корисних копалин;
- видобування корисних копалин із родовищ, що мають загальнодержавне значення та включені до Державного фонду родовищ корисних копалин;
- транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом, транспортування природного і нафтового газу трубопроводами та його розподіл;
- постачання природного газу за регульованим, за нерегульованим тарифом;
- зберігання природного газу в обсягах, що перевищують рівень, установлюваний ліцензійними умовами.

Стаття 8 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» передбачає, що суб'єкт господарювання зобов'язаний провадити певний вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, відповідно до встановлених для цього виду діяльності ліцензійних умов.

У зв'язку з цим Національною комісією регулювання електроенергетики (НКРЕ), як органом ліцензування у нафтогазовому комплексі, розроблено, затверджено та опубліковано ряд Ліцензійних умов провадження господарської діяльності у нафтогазовому комплексі.

Порушення ліцензіатом (суб'єктом господарювання, який отримав ліцензію на провадження певного виду господарської

діяльності) ліцензійних умов може привести до відкликання у нього ліцензії.

Враховуючи викладене, можна зробити висновок про те, **що Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» передбачає такий елемент забезпечення прозорості як затвердження незалежним поза-відомчим державним органом (НКРЕ) та оприлюднення ліцензійних умов провадження господарської діяльності з транспортування нафти, транспортування, розподілу, постачання та зберігання природного газу.**

1.5. Загальні висновки щодо законодавчого забезпечення рівня прозорості відносин у нафтогазовій галузі.

1.5.1. Забезпечення прозорості відносин у нафтогазовій галузі не належить до законодавчо визначених принципів державної політики у нафтогазовій галузі, а інформування громадськості про стан справ у вказаній галузі не згадується серед завдань державного регулювання нафтогазових відносин.

1.5.2. Законодавство України встановлює механізм державного контролю за господарською діяльністю в нафтогазовій галузі, однак:

- прямо не передбачає можливості залучення представників громадськості до здійснення державного контролю;
- не встановлює обов'язку органів державної влади здійснювати ознайомлення громадськості з результатами здійснення державного контролю за господарською діяльністю в нафтогазовій галузі.

1.5.3. Наявні наступні елементи забезпечення прозорості відносин у нафтогазовій галузі:

- можливість залучення виробничих та наукових організацій, а також експертів

та консультантів до участі у роботі Постійно діючої міжвідомчої комісії з організації укладення та виконання угод про розподіл продукції, що передбачена Законом України «Про угоди про розподіл продукції». Однак, обов'язкової участі вказаних осіб та організацій у роботі Міжвідомчої комісії не передбачено, так само як не визначено порядок такої участі та обсяг повноважень вказаних осіб і організацій. Також, в Україні на сьогодні розробка нафтогазоносних родовищ на підставі угод про розподіл продукції майже не здійснюється;

- можливість для громадян та їхніх об'єднань брати участь у здійсненні заходів щодо раціонального використання та охорони надр (включно з нафтогазоносними родовищами) через надання сприяння місцевим Радам народних депутатів і спеціально уповноваженим органам державно виконавчої влади, що передбачено Кодексом України про надра. Однак, обсяги такого «сприяння» не конкретизовані та не передбачено механізм його практичної реалізації.

1.5.4. Комплексного механізму, який визначав би предмет, суб'єктів та механізм здійснення громадського контролю у нафтогазовій галузі, законодавство України не передбачає. Передбачені законодавством України права громадян у нафтогазовій галузі є певною мірою фрагментарними, не створюють єдиної чіткої системи та не забезпечують достатній рівень інформування про стан справ у нафтогазовій галузі, зокрема, про обсяги видобутих та транзитованих нафти і газу та генеровані ними фінансові потоки.

2. Реальний сектор видобутку вуглеводнів в Україні.

Починаючи з 1998 року, провідну роль в нафтогазовому секторі України відіграє Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» (надалі НАК «Нафтогаз України»), 100% якої належать державі і яку було створено на базі акціонерного товариства «Укргазпром» та низки підприємств нафтогазового сектору. НАК «Нафтогаз України» володіє частками в статутному капіталі компаній ДК «Укргазвидобування», ВАТ «Укрнафта», ДАТ «Чорноморнафтогаз», які забезпечують видобуток нафти, газу і газового конденсату. В секторі працює також і НАК «Надра України», яка займається пошуково-розвідувальними роботами на газ і нафту.

Видобутком вуглеводнів в Україні займаються, в першу чергу, підприємства, в яких НАК «Нафтогаз України» володіє частками в статутному капіталі дочірня компанія «Укргазвидобування» (71%), державне акціонерне товариство «Чорноморнафтогаз» (6%), ВАТ «Укрнафта» (16%) національного видобутку. Крім цих компаній, низка приватних, які формально є власниками відповідних ліцензій, проводять розвідувальні роботи та видобувають вуглеводні, проте їхня загальна частка у видобутку нафти і газу **не перевищує 7%. Тобто, домінуючі позиції у видобутку енергоресурсів займає держава в особі відповідних суб'єктів господарювання.** Однак, в нафтовому сегменті держава не має контролю над ВАТ «Укрнафта», а відповідно не контролює видобуток нафти. НАК «Нафтогаз України» належить 50%+1 акція «Укрнафти», що в умовах українського законодавства не дає вирішального права управління підприємством і на сьогодні воно по суті є в управлінні приватних акціонерів. Станом на 01.01.2010 р. підприємства НАК «Нафто-

газ України» здійснювали видобуток вуглеводнів на 233 родовищах нафти і газу, які знаходяться в промисловій і дослідно-промисловій розробці, в тому числі:

- ДК «Укргазвидобування»
– 133 родовища;
- ВАТ «Укрнафта»
– 90 родовищ;
- ДАТ «Чорноморнафтогаз»
– 10 родовищ.

2.1. Дозволи на право розробки родовищ та видобуток.

Законом України «Про нафту і газ» визначається порядок видачі спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами, основні принципи проведення конкурсів на продаж ліцензій, встановлюються терміни дії ліцензій та висуваються вимоги щодо забезпечення прозорості проведення аукціонів. Зокрема, Законом визначено:

- спеціальні дозволи на користування нафтогазоносними надрами надаються на конкурсних засадах у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України;
- конкурс по видачі спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами визнається таким, що відбувся, якщо у ньому взяло участь не менше двох учасників;
- обов'язковою умовою участі в конкурсі є надання заявником повної та достовірної інформації про себе відповідно до встановленої процедури проведення конкурсу;
- при оголошенні конкурсу спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр повинен оприлюднити таку інформацію:

- строк дії спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами;
- вичерпну характеристику, необхідну для даного виду спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами, щодо природних умов, ландшафту та геологічної будови ділянок нафтогазоносних надр, що надаються в користування;
- вичерпну характеристику обладнання та споруд, що надаються в користування відповідно до умов спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами;
- орієнтовний обсяг капітальних вкладень, які необхідно здійснити на початковій та наступних стадіях використання спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами;
- розмір збору за отримання спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами;
 - у разі промислової розробки нафтогазоносних надр оприлюднюється також вся необхідна документація щодо технологічних, хімічних, геологічних, фізичних та інших параметрів нафти і газу, що буде видобуватися;
 - на запит учасників конкурсу спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр надає відповідно до чинного законодавства інформацію, що стосується ділянки нафтогазоносних надр, яка надається у користування;
 - при укладенні угоди про умови користування нафтогазоносними надрами не можуть бути змінені умови, які були оприлюднені як умови конкурсу.

Частиною другою статті 16 Кодексу України про надра також визначено, що спеціальні дозволи на користування надрами у межах конкретних ділянок надаються спе-

ціалізованим підприємствам, установам і організаціям, а також громадянам, які мають відповідну кваліфікацію, матеріально-технічні та економічні можливості для користування надрами.

Крім того, Кодексом визначено перелік обов'язкових платежів за надрокористування та їх розподіл до державного бюджету України.

На виконання Закону «Про нафту і газ» Кабінетом Міністрів затверджено «Порядок та загальні умови проведення конкурсів на отримання спеціального дозволу на користування нафтогазоносними надрами» (Постанова від 17.09.2003 №1475) та утворено Міжвідомчу комісію з визначення переможців конкурсів на отримання спеціальних дозволів (Постанова від 27.09.2002 №1464).

Починаючи з 2005 року, порядок проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами затверджується Кабінетом Міністрів України на щорічній основі. У 2008 та 2009 роках Порядки проведення аукціонів були затверджені постановами Кабінету Міністрів України № 525 від 04.06.2008 та № 609 від 17.06.2009 відповідно. Також Постановою КМУ №1374 від 15.10.2004 р. затверджено Методику визначення початкової ціни продажу спеціального дозволу на користування надрами на аукціоні, в якій визначено, що початкова ціна продажу дозволу - це частка від вартості запасів і ресурсів корисних копалин родовищ або ділянки надр, яка обчислюється відповідно до Методики визначення вартості запасів і ресурсів корисних копалин родовища або ділянки надр, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. N1117. Не зупиняючись на аналізі об'єктивності параметрів, припущень та оцінок, закладених в дані

методичні документи, загалом можна констатувати, що законодавством передбачено зрозумілий механізм розрахунку початкової ціни дозволу на надрокористування. Більше того, з точки зору створення сприятливих умов для розвитку нафтовидобувної галузі, розмір плати за отримання дозволу не повинен бути перешкодою на шляху початку розробки або видобутку нафти, оскільки набагато більші економічні вигоди держава та суспільство отримують від податків та зборів на видобуток ресурсів, що сплачуються підприємствами нафтовидобувної галузі.

Таким чином, законодавча база України в сфері регулювання діяльності з розвідки та видобутку корисних копалин, хоча і потребує удосконалення, в цілому створює необхідні умови для забезпечення прозорості процедур продажу прав на користування надрами та рівності доступу до таких прав підприємств всіх форм власності та фізичних осіб через механізм аукціонного продажу ліцензій, в якому дотримано необхідні умови щодо відкритості його проведення.

Однак, в той же час потрібно відзначити суттєві недоліки та протиріччя в законодавстві України, які не дозволяють в повній мірі вважати його дієвим інструментом захисту суспільних інтересів, зокрема:

- Закони України про державний бюджет на 2004-2009 років щорічно передбачали норму, згідно з якою продаж спеціальних дозволів на користування надрами здійснюється на аукціонах, крім випадків, визначених Кабінетом Міністрів України;
- стаття 16 Кодексу України про надра містить положення, яке встановлює, що спеціальні дозволи на користування надрами надаються, як правило, на кон-

курсних засадах в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Таким чином, прямо передбачено можливість винятків (виключень) із законодавчого механізму, який створює умови для забезпечення прозорого та рівного доступу до надр України. При цьому характер, масштаби та часову тривалість можливих винятків (виключень) на рівні закону не встановлено, що надає змогу Кабінету Міністрів України регулювати користування надрами фактично у ручному режимі шляхом видання підзаконних нормативних актів.

Основною ж вадою законодавства України в сфері регулювання питань надрокористування, залишається його часта зміна. Для прикладу, починаючи з 2004 року і до другої половини 2008 року вищезазначені законодавчі акти в сфері регулювання порядку надрокористування не працювали, оскільки дія їх основних положень щорічно призупинялась Законом України про Державний бюджет.

Весь законодавчий механізм, який створював умови для забезпечення прозорого та рівного доступу до надр України та у такий спосіб захищав інтереси громадян України, як власників надр та природних ресурсів протягом 4-х років скасовувався, натомість, повноваження щодо визначення порядку видачі ліцензій покладались на Кабінет Міністрів України. Таким чином, здійснювався перехід від практики прозорого законодавчого регулювання даної сфери до ручного керування шляхом видання підзаконних актів.

Постановою КМУ від 14.03.2007 №480, наприклад, було затверджено Порядок видачі спеціальних дозволів на надрокористування, в якому, серед іншого, зазна-

чалось 13 випадків можливого отримання дозволів на користування надрами без проведення аукціону, що створювало широкі можливості для зловживань та заважало приходу стратегічних іноземних інвесторів в дану сферу.

Ситуація частих змін законодавства з надкористування містить декілька небезпек, як для розвитку власного видобутку, так і для наповнення доходної частини бюджету країни, за рахунок оплати вартості спеціальних дозволів та платежів від видобутку розроблених покладів нафти. За відсутності постійно діючого та прозорого механізму продажу спеціальних дозволів, а, відповідно, і контролю за умовами на яких надра передаються в користування ліцензіату, неможливо оцінити, ні рівень ефективності використання надр, ні ефективність державної політики з надкористування.

З точки зору стратегічного розвитку галузі, щорічні зміни в порядку та вимогах щодо видачі дозволів на надкористування поряд із складним та недостатньо прозорим механізмом їх видачі є основними чинниками, що стримують прихід іноземних інвестицій та компаній в сектор видобутку вуглеводнів в Україні. Без цього вітчизняні компанії, не маючи достатніх фінансових можливостей для реалізації значних проектів з розвідки та видобутку нафти, не матимуть можливості сповна використати потенціал національних надр.

2.2. Нафтовидобуток.

2.2.1. Поклади нафти в українських надрах.

За даними Українського державного геологорозвідувального інституту (УкрДГРІ), Державним балансом запасів корисних копалин враховано запаси нафти та газового конденсату в обсязі 1 643,4 млн. т. Оцінка запасів нафти в НАК «Нафтогаз України» згідно зі стандартами Society of Petroleum Engineering, засвідчила, що розвіданої нафти в державного монополіста лише 23,47 млн.т. Суттєво різняться геологічні дані про наявність середніх та великих родовищ нафти на конкретних територіях. Це свідчить про існуючу зону невизначеності в одній з найважливіших для суспільства та держави зі стратегічної точки зору сфер. З ряду об'єктивних та суб'єктивних причин в Україні досі не створено достатніх умов для роботи, як вітчизняних, так і іноземних компаній, які мають відповідні технології та досвід розвідування і розробки глибинних та шельфових родовищ вуглеводів, а також достатні кошти для реалізації інвестиційних проектів з видобутку на території України.

Серед основних причин існуючого стану речей можна виділити наступні:

- відсутність постійно діючої нормативної бази з питань надкористування (нормативні документи щодо правил та умов користування надрами, а також щодо обсягів та порядку сплати обов'язкових платежів до Державного бюджету від видобутку корисних копалин щороку суттєво змінюються);
- недосконалий та непрозорий механізм видачі та отримання ліцензій на геологорозвідку та розробку родовищ, які сьогодні видаються в ручному режимі, а не на прозорих конкурсних засадах;

• недосконалі умови ліцензування для отримання дозволів на надрокористування, зокрема спочатку передбачається отримання окремої ліцензії на геологорозвідку, і лише потім, практично на рівних з усіма іншими претендентами умовах - ліцензії на розробку цього родовища; нерідкими є випадки, коли ліцензія стає власністю інвестора, який не має, ані досвіду відповідної роботи, ані коштів на освоєння родовища.

2.2.2. Базові показники видобутку нафти.

Обсяги видобутку нафти (включно з газовим конденсатом) в Україні в поточному десятилітті склали 4,0 - 4,5 млн. т щорічно при річній потребі української економіки, за різними оцінками 15-17 млн. т. Такий дисбаланс між внутрішніми потребами та можливостями власного видобутку, робить економіку України залежною від імпорту нафти та нафтопродуктів, що в свою чергу висуває ще більші вимоги до прозорості та ефективності функціонування механізмів в даному стратегічно важливому для держави секторі. До того ж в останні роки позначилась чітка тенденція до падіння обсягів видобутку: з пікового рівня 4,4 млн. тонн у 2007 році до 4,2 млн. т. у 2008-му та 3,9 млн. т. у 2009-му.

Основними підприємствами з видобутку нафти та газового конденсату в Україні у 2009 році, як і в попередні роки, були:

- ВАТ «Укрнафта» – 72%
- ДК «Укргазвидобування» - 19%
- ДАТ «Чорноморнафтогаз» - 1,7%

Решта близько 7% видобутку припадає на приватні компанії, найбільша з яких спільне українсько-британське підприємство «Полтавська нафтогазова компанія» видобуває близько 5% української нафти.

2.2.3. Продаж нафти власного видобутку на внутрішньому ринку.

Починаючи з 2006 року, законами України про Державний бюджет щорічно визнається, що підприємства державного сектору економіки², щомісячно здійснюють продаж нафти сирової і газового конденсату власного видобутку **виключно на біржових аукціонах у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.**

З метою дотримання даної норми Закону, в ньому також передбачено, що передача нафти сирової, газового конденсату, природного газу, у тому числі нафтового (попутного) та скрапленого, на умовах договорів комісії, давальницької переробки, інших договорів, які не передбачають передання права власності на них, не допускається.

Ціноутворення при продажі української нафти відбувається не за міжнародними ринковими принципами. Виходячи з даних щодо динаміки цін «Української міжбанківської валютної біржі», рівень цін на нафту власного видобутку протягом 2009 року коливався в межах 140-350 \$/т (без ПДВ), в той час як ринкова ціна нафти сорту Urals протягом року складала 290-545 \$/т³.

Звичайно, така оцінка є суттєво спрощеною та не враховує різниці в базисних умовах продажу нафти, а також різниці в якості нафти на користь більшості з українських сортів, які є легшими та містять меншу кількість сірки в порівнянні з сортом Urals, а отже дозволяють отримати

²Тобто - підприємства, частка держави у статутному фонді яких перевищує 50 відсотків, господарські товариства, більше ніж 50 відсотків акцій (часток, паїв) яких знаходиться у статутних фондах інших господарських товариств, акціонером яких є держава і волюнтерів в них контрольним пакетом акцій, а також дочірні підприємства, представництва та філії таких підприємств і товариств, учасники договорів про спільну діяльність, та/або особи, уповноважені договорами про спільну діяльність, укладеними за участю зазначених підприємств.
http://www.kmu.gov.ua/control/uk/public/article?sessionId=7BF73E810A78291841F34549037D5A45?art_id=243298707&cat_id=35884

більшу кількість світлих нафтопродуктів, реалізація яких є найбільш рентабельною. Однак, навіть без урахування зазначених чинників, різниця в 1,5-2 рази в цінах продажу нафти є суттєвою та свідчить про неефективне функціонування внутрішнього ринку сирової нафти, який не дозволяє отримувати ринкову вартість нафти, видобуток якої веде ВАТ «Укрнафта». Така ситуація призводить до недоотримання податкових платежів до Державного бюджету України, а маржа прибутковості переводиться приватними співвласниками з сектору видобутку нафти у сферу продажу готових нафтопродуктів.

2.3. Видобуток газу.

Якщо у 1991 році Україна видобула 24,4 млрд. куб. м природного газу, то протягом кризових 90-х років рівень видобутку знизився до 18 млрд. куб. м. Починаючи з 2001 року, позначилась тенденція до зростання. У 2009 році в Україні видобуто 21,35 млрд. куб. м. природного газу, зокрема, підприємствами НАК «Нафтогаз України» - 19,363 млрд. куб. м газу або 90,7% від загальноукраїнського видобутку. Найвищий темп збільшення видобутку відмічено у незалежних газовидобувних компаній – з 0,6 млрд. куб. м в 2000 році до 1,987 млрд. куб. м. у 2009 р. Але слід зазначити, що ця статистика може бути спотворена. Система обліку видобутого в Україні газу побудована таким чином, що існує можливість оформляти газ, видобутий дочірніми компаніями НАК «Нафтогаз України» як газ, видобутий приватними компаніями. Вони в подальшому реалізують його промисловим споживачам, а не населенню.

У 2009 році обсяги видобутку газу підприємствами НАК «Нафтогаз України» склали:

- ДК «Укргазвидобування»
– 15,249 млрд. куб. м;

- ВАТ «Укрнафта»
– 2,949 млрд. куб. м;
- ДАТ «Чорноморнафтогаз»
– 1,165 млрд. куб. м.

Згідно з Національною програмою «Нафта та газ України до 2010 року», яка була прийнята у 1995 році та доповнена у 2001 році, власний видобуток газу мав досягнути в 2010 році 24,5 млрд. куб. м за базовим сценарієм. Згідно з Енергетичною стратегією України до 2010 року власний видобуток газу досягне 23,2 млрд. куб. м у 2010 році, 26,1 млрд. куб. м у 2020 році та 28,5 млрд. куб. м у 2030 році.

Однак, у 2010 році підприємствами НАК «Нафтогаз України» заплановано видобути 18,487 млрд. куб. м, в т.ч.:

- ДК «Укргазвидобування»
– 14,750 млрд. куб. м;
- ВАТ «Укрнафта»
– 2,637 млрд. куб. м;
- ДАТ «Чорноморнафтогаз»
– 1,1 млрд. куб. м.

Таким чином з 2010 року, в Україні позначилась тенденція падіння видобутку газу та нафти підприємствами НАК «Нафтогаз України», і приватні підприємства не зможуть його компенсувати. В разі, якщо не будуть здійснені кардинальні заходи, ця тенденція буде посилюватись в наступні роки.

Нові газові домовленості між Україною та Російською Федерацією щодо суттєвого збільшення обсягів закупівлі російського газу для потреб економіки України також матимуть довгостроковий негативний вплив на розвиток власного видобутку, оскільки кошти які могли б спрямовуватись на зміцнення власної енергетичної незалежності будуть витрачатись на закупівлю додаткових обсягів імпортного газу.

Серед комплексу причин недостатнього розвитку власного видобутку слід визначити наступні:

- відсутність чіткої державної політики та практичних кроків щодо залучення іноземних інвестицій в розвідку та розробку нових покладів нафти та газу на території України;
- відсутність державних пріоритетів щодо збільшення обсягів власного нафто та газовидобутку, замість чого приймаються стратегічні рішення щодо збільшення обсягів закупівлі імпортованих енергоресурсів ;
- значне виснаження (понад 75%) видобувних запасів вуглеводнів на основних родовищах газу та нафти;
- недостатні природи розвіданих запасів вуглеводнів;
- брак крупних родовищ серед відкритих в останні роки;
- недостатнє фінансування геологорозвідувальних робіт, в тому числі за рахунок залучення іноземних інвестицій;
- проблеми з вчасним отриманням спеціальних дозволів на надрокористування і відведення земельних ділянок для буріння пошукових і розвідувальних свердловин;
- економічно необґрунтований рівень тарифу на газ власного видобутку, який значно знижує ефективність державних видобувних підприємств.

Щодо останньої позиції слід зауважити, що у 2009 році діяли диференційовані ціни на природний газ для населення, встановлені з 1 грудня 2008 року постановою НКРЕ від 25.10.08 №1239. При затвердженні НКРЕ чинних рівнів цін на природний газ для населення, середньо-

зважений розрахунковий рівень ціни реалізації природного газу був визначений на рівні 622,46 грн. за 1000 куб.м. Фактичний рівень ціни реалізації природного газу для населення за січень – грудень 2009 року склав 596,32 грн. за 1000 куб.м. (**\$76,5 по середньозваженому курсу НБУ за 2009 рік - 7,7912 UAH/USD**) Діючий в 2009 році граничний рівень ціни на

природний газ для підприємств комунальної теплоенергетики незмінний з грудня 2008 року і становить 872,78 грн. за 1000 куб.м (з урахуванням податку на додану вартість, збору до затвердженого тарифу на природний газ у вигляді цільової надбавки, тарифів на його транспортування, розподіл і постачання та витрат із зберігання (**\$112 по середньозваженому курсу НБУ за 2009 рік - 7,7912 UAH/USD**)). При цьому лишається невідомим за якою ціною НАК «Нафтогаз України» здійснював закупку газу, видобутого його дочірніми компаніями, акціонерними товариствами та незалежними видобувниками (за неофіційною інформацією, рівень ціни, по якій здійснюється закупка газу в ДК «Укргазвидобування» становить **\$48 за 1000 куб. м.**) В той же час, середньозважена ціна імпортованого газу, яка щомісячно протягом року варіювалась в межах \$198,83 (вересневий мінімум) - \$361,45 (березневий максимум) за 1000 куб.м., склала \$260. Така різниця в цінах на газ власного видобутку та імпортований газ, не стимулює розвиток національного газовидобутку.

З огляду на зазначене, тенденція до зменшення власного видобутку, що позначилась на початку 2010 року, може

мати довготерміновий характер, якщо не будуть переглянуті соціал-популістські підходи. В перспективі це може призвести до скорочення пропозиції населенню газу власного видобутку і автоматично до необхідності часткового заміщення його імпортом газом за значно вищою ціною, що, природно, може спричинити соціальну напругу.

Останніми роками суттєві проблеми при отриманні дозволів на спеціальне користування надрами також мають дочірні підприємства НАК «Нафтогаз України». Зокрема, це відбувається через те, що деякі положення Законів про Державний бюджет України починаючи з 2006 року вступають в протиріччя із нормами Кодексу України «Про надра» та Закону України «Про нафту і газ», які регламентують порядок надання таких дозволів. Надрокористувач, що відкрив таке родовище, може і не отримати дозвіл на його користування, а порядок надання такого дозволу має визначатися Кабінетом міністрів. Такі нововведення також вплинули на ефективність робіт, бо отримання дозволів для підприємств НАКу значно ускладнилось. Кабмін іноді вибірково надавав спеціальні дозволи державним підприємствам, але це не дало очікуваного результату **через гальмування процесу землевідведення ділянок місцевими органами влади, які вимагали чи спонсорської допомоги, чи інших, не передбачених законом фінансових витрат.**

Чимало приватних компаній, що одержали спеціальні дозволи, в основному, обмежуються мінімальними капіталовкладеннями у підтримку родовищ, не кажучи вже про дотримання ними всіх вимог, які йому висуваються з наданням такого дозволу. Відповідальні **органи виконавчої влади не знайшли ефективних методів вирішення цієї проблеми.**

3. Платежі до Державного бюджету від видобутку нафти та газу.

Основним податком, який справляється з видобувних підприємств України, поряд з загальними податками та зборами, є рентна плата за вуглеводні. Законом України «Про рентні платежі за нафту, природний газ і газовий конденсат» визначено, що рентні платежі за вуглеводні – це загальнодержавні обов'язкові платежі, які сплачуються з вартості обсягів нафти, природного газу і газового конденсату, видобутих у межах території України. У статті 7 також визначено, що рентні платежі визначаються, виходячи з обсягів видобутих нафти, природного газу і газового конденсату, гірничо-геологічних умов їх видобутку та ціни реалізації. В Законі прописано методологію та формули розрахунку рентної плати, однак, його дія щорічно призупиняється, а порядок розрахунку та розмір рентної плати щорічно затверджується окремими законодавчими актами.

З другої половини 2008 року і до кінця 2009 року порядок та розмір рентної плати затверджено Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів» від 03.06.2008 №309-VI, згідно якого суб'єкти господарювання, які здійснюють видобуток вуглеводневої сировини на підставі спеціальних дозволів на право користування надрами, вносять у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, до Державного бюджету України рентну плату за нафту та газовий конденсат у розмірі:

- 1529,9 грн. за одну тону нафти, видобутої з покладів, які повністю або частково залягають на глибині до 5000 м;
- 566,1 грн. за одну тону нафти, видобутої з покладів, які повністю залягають на глибині понад 5000 м.

До затверджених цим пунктом ставок рентної плати за нафту та газовий конденсат застосовується коригуючий коефіцієнт, який обчислюється Міністерством економіки України для кожного звітного (податкового) періоду.

Нафтовидобувні підприємства в Україні сплачують також інші податки, збори та обов'язкові платежі до Державного бюджету на загальних підставах, основними з яких є ПДВ, податок на прибуток, збір за геологорозвідувальні роботи, плата за користування надрами.

Загалом можна констатувати, що в Україні існує постійно діючий механізм наповнення Державного бюджету платежами за видобуток нафти і газового конденсату. Однак, регулювання даного виду оподаткування суб'єктів господарювання, які займаються видобутком нафти здійснюється у ручному режимі, а не на основі постійно діючої законодавчої бази. Щорічне призупинення Закону України про рентні платежі з загальним порядком розрахунку та сплати рентної плати та встановлення, замість цього, щороку нових ставок та порядку розрахунку рентної плати свідчить про недосконалість державного регулювання оподаткування нафтовидобувної діяльності, оскільки податкове регулювання в даному випадку здійснюється не на постійно діючій методологічній основі, а шляхом хаотичного видання окремих законодавчих актів, що негативно впливає на розвиток нафтовидобувної галузі, оскільки довгострокове (стратегічне) планування фінансово-господарської діяльності або окремих інвестиційних проектів в умовах невизначеності податкового законодавства є неможливим.

Загальний обсяг надходжень до бюджету України від рентної плати за видобуті вуглеводні, становив у 2009 році за газ – 856,7 млн. грн., за нафту – 2328,9 млн. грн.

4. Загальні висновки щодо рівня прозорості в надрокористуванні та продажі видобутих вуглеводнів.

4.1. З середини 2008 року в Україні встановлено законодавчо врегульований порядок видачі спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами, який створює умови та можливості для забезпечення прозорого і рівного доступу до надр України і таким чином захищає інтереси громадян України, як власників надр та природних ресурсів. Водночас, в законодавстві передбачено правове підґрунтя для виключень із загального порядку продажу дозволів на надрокористування, що ставить під сумнів дієвість існуючої законодавчої бази та зберігає ризик повернення до практики ручного керування шляхом видачі підзаконних актів. Законодавчо не передбачені механізми громадського моніторингу рівня прозорості прийняття рішень в сфері надання дозволів з надрокористування та їх відповідності чинному законодавству.

4.2. Податкове регулювання нафтовидобувного сектору потребує удосконалення для переходу від видання окремих законодавчих актів до розрахунків плати за видобуток нафти на постійно діючій методологічній основі з метою створення сприятливих умов для розвитку нафтовидобувних підприємств та залучення іноземних інвестицій.

4.3. Умови продажу нафти власного видобутку на внутрішньому ринку не є ринковими через обмежену кількість потенційних покупців цієї нафти при діючих обмеженнях на експорт нафти власного видобутку та неможливість участі в аукціонах іноземних компаній, оскільки під час аукціону жодна компанія не має гарантій наступного отримання дозволу для вивозу нафти за межі території України, а механізму завчасного отримання дозволу на

експорт нафти українське законодавство не передбачає.

4.4. Різниця цін між імпортованим газом та газом власного видобутку є такою, що дискримінує національних видобувників, як державного сектору, так і приватного. Внаслідок цього, не стимулюється національний видобуток, тенденція зростання якого впродовж поточного десятиліття змінилась на протилежну.

4.5. Політико-адміністративне стримування цін на газ власного видобутку призводить до втрат потенційних надходжень до бюджету країни. Низька ціна на газ для побутових споживачів та теплокомуненерго не стимулює енергозощадження.

5. Тестування рівня готовності компаній видобувного сектору до роботи за шаблонами звітності ІЗПВГ.

Після прийняття 30 вересня 2009 року Урядом України Постанови №1098 та відповідної заяви щодо приєднання до ІЗПВГ, Центр «НОМОС» в рамках Асоціації «ЕнергоТранспарентність» за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження» реалізував проект: **«Визначення рівнів прозорості нафтогазових компаній за адаптованим шаблоном звітності ЕІТІ»**. Однією з цілей цього проекту було поширення міжнародного досвіду ІЗПВГ та зондування готовності видобувних компаній до прозорих правил гри за розробленим шаблоном звітності..

Суб'єктам господарювання було надіслано листи з відповідними роз'ясненнями та обґрунтуваннями, а також з пропозицією заповнити форму звітності (за зразком розміщених у Додатках 2). Базис обґрунтування - надра України є надбанням усього суспільства, перебувають у народній/державній власності та мають важливе народногосподарське значення, а також згідно з фундаментальним правом знати (частина 2 статті 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 19.12.1966, частина 1 статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950).

5.1. Аргументація.

а) стаття 34 Конституції України передбачає право кожного вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір.

Частина 1 статті 9 Закону України «Про інформацію» передбачає, що всі громадяни України, юридичні особи і державні

органи мають право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення та зберігання відомостей, необхідних їм для реалізації ними своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій. **Виходячи з зазначеного, отримання запитуваної інформації необхідно для забезпечення реалізації громадянами України їхніх конституційних прав на інформацію;**

б) запитувана інформація не належить і не може належати до кола інформації, яка згідно із статтею 37 Закону України «Про інформацію» не підлягає наданню для ознайомлення;

в) запитувана інформація є суспільно значимою в розумінні статті 30 Закону України «Про інформацію», а право громадськості знати цю інформацію переважає право її власника на її захист. Суспільна значимість запитуваної інформації та пріоритетність права громадськості на її отримання підтверджуються, зокрема, положеннями низки нормативно-правових актів:

- Кодекс України про надра, стаття 4 якого встановлює, що «надра є виключною власністю народу України»;
- Закон України «Про нафту і газ», стаття 10 якого передбачає, що «право власності на природні ресурси нафти і газу, які знаходяться в межах території України, її територіальних вод та виключної (морської) економічної зони, належить Українському народу»;
- Енергетична стратегія України на період до 2030 року, затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 № 145, в якій, зокрема, зазначається, що: «Метою соціальної держави, якою відповідно до Конституції є Україна, має бути всебічне забезпечення добробуту громадян. Однією із

найважливіших складових добробуту у цивілізованих державах є забезпечення громадян теплом та електроенергією. Конституцією України передбачено право громадян на їх достатній життєвий рівень та безпечне для життя і здоров'я довкілля, що зобов'язує державу створити відповідні умови для розвитку економіки. Запорукою реалізації цих завдань має стати повне, надійне та екологічно безпечне задоволення потреб населення і суспільного виробництва в енергетичних продуктах». В Енергетичній стратегії також наголошується, що функціонування об'єктів паливно-енергетичного комплексу має стратегічне значення для держави;

- Указ Президента України від 27.12.2005 № 1863 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 9 грудня 2005 року «Про стан енергетичної безпеки України та основні засади державної політики у сфері її забезпечення», згідно з яким неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, незадовільний фінансовий стан підприємств паливно-енергетичного комплексу, а також тінізація обігу фінансових ресурсів у паливно-енергетичному комплексі визнані одними з головних загроз енергетичній безпеці України;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 02.08.2006 №1075, згідно з якою природний газ власного видобутку є ресурсом, що справляє визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, а також на продукцію та послуги, що мають істотне соціальне значення;

Також той факт, що значна частина державного бюджету України, за рахунок якого фінансуються соціальні програми та здійснюються соціальні виплати формується з коштів, генерованих діяльністю з видобутку первинних енергоресурсів, вказує на необхідність забезпечення прозорості і доступності інформації для суспільства.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок про те, що **запитувана інформація має бути відкритою. Відповідно до статті 29 Закону України «Про інформацію», доступ до відкритої інформації забезпечується шляхом, зокрема, безпосереднього її надання заінтересованим громадянам, державним органам та юридичним особам, а обмеження права на одержання відкритої інформації забороняється законом.**

Надання запитуваної інформації свідчитиме про те, що компанія на практиці дотримується європейських підходів в організації своєї роботи на засадах транспарентності, ефективного використання ресурсів та протидії корупції. При цьому зазначалось, що звітування за формою ІЗПВГ **в подальшому буде здійснюватися щорічно за відповідною процедурою, яка буде напроцьована в рамках партнерства Уряд – Коаліція неурядових організацій – Суб'єкти господарювання.**

5.2. Результати тестування видобувних компаній нафтогазового сектору.

Всього в рамках проекту було підготовлено і надіслано 67 запитів до нафтогазовидобувних компаній, які, згідно Переліку мають ліцензії на видобуток вуглеводнів. Хоча Перелік компаній ретельно вивірявся, тим не менше 10 запитів були повернуті назад «Укрпоштою», оскільки їхні адресати за вказаними адресами не перебували. Станом на 30 квітня 2010 року було отримано 3 відповіді, які були переадресовуючими до материнських компаній. 54 респонденти проігнорували запит щодо надання інформації стосовно їх діяльності у сфері видобутку вуглеводнів за методологією ІЗПВГ. В процесі телефонного опитування причин подібного ігнорування, було з'ясовано наступне.

1. Форма звітності ІЗПВГ розглядається менеджментом компаній як додаткова до вже наявних форм звітності, зокрема, податкових. На тлі того, що Україна має одну з найбільш громіздких у світі систем податкової звітності, поява ще однієї форми розцінюється як додаткове навантаження, що є небажаним. Згідно «Paying Taxes 2010. Pricewaterhouse Coopers. The Global Picture» Україна займала у 2009 році 183 місце у світовому рейтингу кількості податкових платежів, загальна число яких становило 147. (Для порівняння: Киргизстан займає 178-му позицію, Азербайджан – 76-ту, Грузія – 59-ту, США – 30-ту, Казахстан та Нідерланди – 21-шу, Швеція – 3-тю)
2. Рішення про приєднання України до ІЗПВГ приймав попередній уряд при іншому президентові, позиція нового уряду і нового президента невідома, - звідси небажання з боку суб'єктів господарювання проявляти ініціативу поки з цим не визначиться урядова сторона.
3. Компанії не зобов'язані надавати інформацію згідно надісланій форми звітності ІЗПВГ, оскільки відповідно до чинного законодавства це є прерогативою органів влади, а не суб'єктів господарювання. З огляду на переважаність підприємств різними формами звітності, менеджмент не бажає брати на себе додаткові зобов'язання, тим більше, що ІЗПВГ носить добровільний характер.
4. Акції окремих компаній котуються на міжнародних біржах (зокрема, Лондонській), а отже така компанія задовольняє певним міжнародним стандартам прозорості і не потребує додаткових.
5. Запитувана інформація наявна на сайтах компаній у щорічних фінансових звітах, підтверджених аудитором.

Останнє не відповідає дійсності. По перше, переважна більшість компаній з Пере-

ліку не мають ВЕБ-сторінок. По друге, у тих випадках, де ВЕБ-сайти наявні, їх інформативність лише бажати кращого. По третє, спроба заповнити форму звітності ІЗПВГ для НАК «Нафтогаз України» використовуючи тільки офіційний фінансовий звіт, затверджений аудитором, зазнала невдачі із-за браку інформації (див. Додатки 2). По суті, доступна лише інформація про обсяг видобутих вуглеводнів. Дезагрегована інформація по сплаті податкових та інших обов'язкових платежів відсутня у відкритому доступі.

Загальні висновки.

Законодавча недостатність, мінлива нормативно-правова база у сфері надкористування та видобутку вуглеводнів, перевантаженість підприємств форми звітності, байдужість уряду до ІЗПВГ та високий рівень корупції не сприяють просуванню Ініціативи в Україні на рівні суб'єктів господарювання.

Рівень прозорості компаній сектору видобутку вуглеводнів в Україні є близьким до нульового (непрозорість), за винятком двох компаній, чії акції котуються на міжнародних біржах.

Ігноруюче сприйняття ІЗПВГ на рівні суб'єктів господарювання корелюється з негативною динамікою індексу сприйняття корупції в Україні. За рейтингом «Transparency International 2002 – 2009», Україна з 84 позиції у 2002 році скотилась до 146 у 2009 році.

Нечисленні зарубіжні компанії або спільні підприємства, що працюють в нафтогазовому секторі України не є взірцем прозорості і змушені надавати перевагу непрозорим правилам гри, адаптуючись до наявних в Україні реалій з метою отримання прибутку від діяльності.

Аналіз стану прозорості
суб'єктів природних монополій,
відповідальних за трубопровідне
транспортування вуглеводнів
в Україні.

З урахуванням Заяви Уряду України та Постанови Кабінету Міністрів №1098 від 30 вересня 2009 року щодо приєднання України до Ініціативи забезпечення прозорості видобувних галузей (ІЗПВГ), а також підписанням Урядом Брюссельської Декларації від 23 березня 2009 р., беручи до уваги положення протоколу Брюссельської багатосторонньої технічної зустрічі щодо газових питань 29 червня 2009 року (**«Встановити чітке зобов'язання для збільшення прозорості в секторі. Ідеально, щоб це включало угоду України приєднатися до ІЗПВГ, але, як мінімум, включало зобов'язання регулярного і своєчасного державного звітування по ключовим фінансовим показникам.»**), Центр «НОМОС», відповідно до проектних цілей, надіслав 1 грудня 2009 року цільові запити щодо надання інформації шляхом заповнення тестового варіанту адаптованих шаблонів звітності ІЗПВГ.

Враховуючи, що надра та магістральний трубопровідний транспорт (транзитний потенціал) України є надбанням усього суспільства, перебувають у державній власності та мають важливе економічне значення (стаття 4 Кодексу України «Про надра» та стаття 7 Закону України «Про трубопровідний транспорт»), а також згідно з фундаментальним правом знати, відображеним, зокрема, у частині 2 статті 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 19.12.1966, у частині 1 статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р., виконавець проекту Центр «Номос» звернувся до трьох суб'єктів господарювання, які відповідальні за трубопровідне транспортування енергоресурсів («Укртрансгаз» - державна компанія-монополіст з транспортування газу, «Укртранснафта» - державна компанія-монополіст з транспортування

нафти, НАК «Нафтогаз України» - материнська компанія-монополіст, що відповідає за трубопровідне транспортування вуглеводнів)⁴ щодо надання базової інформації в частині, що стосується відповідної організації.

Зокрема, в листах-запитах відзначалось:

«...надсилаємо Вам адаптований шаблон звітності за методологією ІЗПВГ з проханням заповнити його за даними звітності 2008 року. Надана Вами інформація буде використана для складання тестового звіту з метою його публічного представлення та надсилання узагальненого аналізу до Секретаріату КМ України (Уповноваженому кабінету Міністрів з питань реалізації Ініціативи). При цьому вказаний звіт включати-ме узагальнену (зведену) інформацію.

При розгляді нашого прохання про надання інформації (шляхом заповнення адаптованого шаблону звітності за методологією ІЗПВГ) просимо звернути увагу на наступне:

а) стаття 34 Конституції України передбачає право кожного вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір.

Частина 1 статті 9 Закону України «Про інформацію» передбачає, що всі громадяни України, юридичні особи і державні органи мають право на інформацію, що

⁴ Відповідно до статті 5 Закону України «Про природні монополії», діяльність з транспортування нафти трубопроводами, а також з транспортування газу трубопроводами є діяльністю, що здійснюється суб'єктами природних монополій, перелік яких складається та ведеться Антимонопольним комітетом України. У зв'язку з цим Антимонопольним комітетом України визначені такі суб'єкти господарювання (суб'єкти природних монополій) у нафтогазовому комплексі, що займають монополічне становище на загальнодержавному ринку (http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article?art_id=42754&cat_id=59366):

- у сфері діяльності трубопровідного транспорту з транспортування сирової нафти та нафтопродуктів – НАК «Нафтогаз України» в особі ВАТ «Укртранснафта»;

- у сфері діяльності трубопровідного транспорту з транспортування газу – НАК «Нафтогаз України» в особі ДК «Укртрансгаз».

передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення та зберігання відомостей, необхідних їм для реалізації ними своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій;

Виходячи з зазначеного, отримання запитуваної інформації необхідно для забезпечення реалізації громадянами України їхніх конституційних прав на інформацію;

б) запитувана інформація, на нашу думку, не належить і не може належати до кола інформації, яка згідно із статтею 37 Закону України «Про інформацію» не підлягає наданню для ознайомлення.

Крім того, навіть якщо запитувана інформація віднесена до категорії інформації з обмеженим доступом, **то стаття 30 Закону України «Про інформацію» прямо передбачає, що інформація з обмеженим доступом може бути поширена, якщо ця інформація є суспільно значимою, тобто якщо вона є предметом громадського інтересу і якщо право громадськості знати цю інформацію переважає право її власника на її захист.** У даному випадку суспільна значимість запитуваної інформації та пріоритетність права громадськості на її отримання підтверджуються:

- положеннями таких нормативно-правових актів:
 - Закон України «Про трубопровідний транспорт», стаття 7 якого встановлює, що магістральний трубопровідний транспорт має важливе народногосподарське та оборонне значення;
 - Указ Президента України від 27.12.2005 № 1863 «Про рішення Ради національної безпеки і обо-

рони України від 9 грудня 2005 року «Про стан енергетичної безпеки України та основні засади державної політики у сфері її забезпечення», згідно з яким не-ефективність використання ПЕР, незадовільний фінансовий стан підприємств ПЕК, а також тінізація обігу фінансових ресурсів у паливно-енергетичному комплексі визнані одними з головних загроз енергетичній безпеці України;

- Енергетична стратегія України на період до 2030 року, затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 № 145, в якій наголошується на винятковому значенні для України об'єктів транзиту нафти і газу, а також зазначається, що функціонування об'єктів ПЕК має стратегічне значення для держави;
- тим фактом, що значна частина державного бюджету України (за рахунок якого фінансуються соціальні програми та здійснюються соціальні виплати) формується за рахунок коштів, отриманих від здійснення господарської діяльності у нафтогазовій галузі України (тобто за рахунок коштів, генерованих діяльністю з видобутку та транзиту первинних енергоресурсів).

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок про те, **що запитувана інформація має бути відкритою. Відповідно до статті 29 Закону України «Про інформацію», доступ до відкритої інформації забезпечується шляхом, зокрема, безпосереднього її надання заінтересованим громадянам, державним органам та юридичним особам, а обмеження права на одержання відкритої інформації забороняється законом.** Крім того, надання Вашою компанією запитуваної інформації свідчитиме про те, що вона на практиці дотриму-

ється європейських підходів в організації своєї роботи на засадах транспарентності, ефективного використання ресурсів та протидії корупції.

У разі відмови від надання запитуваної інформації (або її частини), просимо вказати причини та навести правові підстави для такої відмови (зокрема, вказати, на якій підставі зроблено висновок про те, що інтереси щодо нерозголошення запитуваної інформації переважають закріплене законодавством України пріоритетне право громадян та їхніх об'єднань на отримання відповідної суспільно значимої інформації).»

Схожі запити, у більш загальній формі, у жовтні 2007 року було надіслано до низки суб'єктів господарювання нафтогазового сектору (НАК «Нафтогаз України», ДК «Укртрансгаз», ВАТ «Укртранснафта», ДК «Укргазвидобування», ВАТ «Укрнафта», ДАТ «Чорноморнафтогаз», ДП «Науканафтогаз», ЗАТ «Укргазенерго», ЗАТ «Росукренерго») з поміж яких були і нинішні адресати. Таким чином, це дає можливість за відповідями чи їх відсутністю зробити висновки щодо прогресу/регресу стану прозорості на корпоративному рівні в компаніях-монополістах.

Стан (прогрес-регрес) інформаційної прозорості оцінювався індексом транспарентності (*IT*) за 5-бальною шкалою, де **0** – ігнорування запиту щодо надання інформації, **1** – відмова у наданні інформації; **2** – формальне (беззмістовне) інформування, **3** – часткове (фрагментарне) надання інформації, **4** – змістовне інформування, не оформлене за надісланим шаблоном, **5** – повне надання запитуваної інформації відповідно до надісланого шаблону.

**ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕАГУВАННЯ РЕСПОНДЕНТІВ ЩОДО НАДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ
У 2009 РОЦІ, НА ОСНОВІ ТЕСТОВОГО ШАБЛОНУ ІЗПВГ У ПОРІВНЯННІ
ІЗ ІНФОРМАЦІЙНИМИ ЗАПИТАМИ 2007 РОКУ
(ТЕСТОВА ОЦІНКА СТАНУ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ
З ТРАНЗИТУ ВУГЛЕВОДНІВ)**

Респондент	Аргументи використані для обґрунтування відмови у наданні запитаної інформації у 2007 р.	Юридичний аналіз використаного Респондентом аргументу у 2007 р.	Юридичний аналіз відповідей у 2009 р.	Загальний висновок щодо стану транспарентності
НАК «Нафтогаз України»	<p>i) Запитана інформація відноситься до комерційної таємниці НАК «Нафтогаз України відповідно до наказу №596 від 21.10.2005 р.</p> <p>ii) Відповідно до статті 30 Закону України «Про інформацію»: конфіденційна інформація - це відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб <u>і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов.</u></p> <p>(Лист заступника голови правління Г. Юр'єва, вих. № 23-427-6138 від 14.11.2007)</p>	<p>Законодавство України (зокрема, стаття 36 Господарського кодексу України та стаття 505 Цивільного кодексу України) встановлює досить широкі можливості для юридичних осіб надати певні інформації статус «конфіденційної» (зокрема, юридичні особи, в цілому, самостійно визначають режим доступу до інформації технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, якою вони володіють; законодавство України не вимагає офіційного визнання певної інформації як комерційної таємниці та не передбачає державної реєстрації комерційної таємниці / конфіденційної інформації; законодавчо визначеної процедури надання тій чи іншій інформації статусу «конфіденційної» не існує).</p> <p>Водночас, частина 11 статті 30 Закону України «Про інформацію» передбачає, що інформація з обмеженим доступом може бути поширена без згоди її власника, якщо ця інформація є суспільно значимою, тобто якщо вона є предметом громадського інтересу і якщо право громадськості знати цю інформацію переважає право її власника на її захист. При цьому, у надісланому Респондентом запиті містилося обґрунтування суспільної значимості запитаної інформації та пояснювалося, чому запитана інформація має вважатися предметом громадського інтересу. У свою чергу, Респонденти не пояснили, на підставі яких критеріїв ними було зроблено висновок про те, що інтереси щодо нерозголошення запитаної інформації, навіть якщо вона є конфіденційною, переважають пріоритетне право громадян та їхніх об'єднань на відповідну суспільно значиму інформацію.</p>	<p>Юридичний аналіз відповідей у 2009 році</p> <p>Станом на 30 січня 2010 р. офіційна відповідь на запит від 01.12.2009 р. щодо надання інформації шляхом заповнення надісланої форми ІЗПВГ відсутня. Канцелярія в телефонному режимі підтвердила отримання листа, вказала номер його вхідної реєстрації (вх. №23260 від 01.12.2009 р.) та призвиге головного виконавця в статусі керівника департаменту.</p> <p>Водночас слід вказати, що з боку НАК «Нафтогаз України» на адресу іншої НУО було надіслано лист конструктивного змісту за підписом першого заступника голови правління А. Лопушанського щодо проблематики прозорості. (вих. №1/12-55 від 24.11.2009 р.). У листі зазначається: «Вважаємо, що партнерство громадських організацій та НАК «Нафтогаз України» дозволить покращити імідж відкритості для населення НАК «Нафтогаз України» через поінформованість населення щодо видобутку, транспортування та споживання природного газу».</p> <p>Таким чином, на підставі наведеного можна дійти висновку, що управлінський стан в нафтогазовому секторі має ознаки дезорганізації.</p>	<p>i T2007 = 1 i T2009 = 0</p> <p>Регрес, що супроводжується розбалансуванням корпоративної системи управління, довільним трактуванням чинного законодавства, недостатньою компетентністю виконавців, низькою правовою підготовкою.</p>

Респондент	Аргументи використання для обґрунтування відмови у наданні запитаної інформації у 2007 р.	Юридичний аналіз використання Респондентом аргументу у 2007 р.	Юридичний аналіз відповіді у 2009 р.	Загальний висновок щодо стану транспарентності
ВАТ «Укртранснафта»	<p>i) Право на інформацію відповідно до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 16.12.1966 та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 стосується виключно людини, а не юридичної особи.</p> <p>ii) Згідно з чч.3, 4, 6 статті 32 Закону України «Про інформацію» під запитом щодо надання письмової або усної інформації розуміється звернення з вимогою надати письмову або усну інформацію про діяльність органів законодавчої, виконавчої та судової влади України, до яких ВАТ «Укртранснафта» не належить та, як наслідок, не має обов'язку надавати інформацію стосовно своєї діяльності іншим юридичним особам, крім органів державної влади.</p> <p>iii) Відсутність доказів того, що Центр «НОМОС» є юридичною особою.</p> <p>(лист заступника голови правління Р. Борща, вих № 05-01/367/6050 від 22.11.2007 р.)</p>	<p>У запиті про надання інформації було вказано, що відповідна інформація запитується в рамках реалізації проекту «Транспарентність доходів нафтогазового сектору» та буде розміщена у відповідному оглядовому матеріалі Центру. Отже, з надісланого запиту прямо слідувало, що запитана інформація буде доведена до відома громадян з метою задоволення їхнього права знати.</p> <p>З метою забезпечення отримання доступу до інформації, яка не підлягає обов'язковому оприлюдненню або не була офіційно оприлюднена, Закон України «Про інформацію» передбачає (стаття 32) такий інструмент, як:</p> <p>а) <i>інформаційний запит щодо доступу до офіційних документів</i> (звернення з вимогою про надання можливості ознайомлення з офіційними документами). Водночас, законодавство України не визначає, чи слід під «офіційним документом» розуміти лише документ, складений органом державної влади, або також документи, складені юридичними особами. У зв'язку з цим неможливо однозначно відповісти на питання про те, чи передбачено законодавством України обов'язок юридичної особи – суб'єкта господарювання задовольнити отриманий інформаційний запит щодо доступу до офіційних документів;</p> <p>У разі виникнення сумнівів, Респондент може звернутися до державного реєстратора з запитом про надання витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, в якому наводяться відомості, зокрема, щодо державної реєстрації юридичної особи та її керівника (відповідна процедура передбачена Положенням про порядок надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, затвердженого Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 20.10.2005 №97). Ні Закон України «Про інформацію», ні будь-який інший законодавчий акт не передбачає обов'язку юридичної особи, яка звертається з запитом про надання інформації, надавати додаткові документи щодо неї.</p>	<p>Станом на 30 січня 2010 р. офіційна відповідь на запит від 01.12.2009 р. щодо надання інформації шляхом заповнення надісланої форми ІЗПВІ відсутня. Канцелярія в телефонному режимі підтвердила отримання листа, вказала номер його вхідної реєстрації (вх. №2084/6 від 01.12.2009 р.) та прізвище головного виконавця в статусі керівника управління</p>	<p>f T2007 = 2 f T2009 = 0 Регрес, що супроводжується довільним трактуванням чинного законодавства, некомпетентістю виконавців, низькою правовою підготовкою</p>

Респондент	Аргументи використані для обґрунтування відмови у наданні запитаної інформації у 2007 р.	Юридичний аналіз використаного Респондентом аргументу у 2007 р.	Юридичний аналіз відповідей у 2009 р.	Загальний висновок щодо стану транспарентності
ДК «Укртрансгаз»	За неофіційною інформацією, відповідь була підготовлена, але не була надіслана	Ігнорування запиту	Станом на 30 січня 2010 р. офіційна відповідь на запит від 01.12.2009 р. щодо надання інформації шляхом заповнення надісланої форми ІЗПВГ відсутня. Канцелярія в телефонному режимі підтвердила отримання листа, проте не надала номер його вхідної реєстрації та прізвище головного виконавця. Згодом було повідомлено, що лист не розписаний для опрацювання на конкретного виконавця.	і T2007 = 0 і T2009 = 0 «Інформаційна глухота і німота», що супроводжується нехтуванням чинного законодавства, правовим нігілізмом, некомпетентністю, службовою небалістю.

Загальний висновок.

Стан справ з прозорістю в нафтогазовому секторі не покращився, а в цілому навіть погіршився. Певний рівень інформаційної прозорості нафтогазового сектору забезпечувався у 2007 році за рахунок надання доступу до інформації з боку органів виконавчої влади, хоча наданий доступ був неповним по низці відомств. Так, наприклад, за підсумками аналізу запитів щодо надання інформації у 2007 році, Міністерство палива та енергетики (міністр Ю. Бойко) отримало за результатами тестування

i T2007 = 0, в той час як Держкомстат (голова – О. Осауленко) отримав **i T2007 = 4**, а Державна податкова Адміністрація (голова – А. Брезвін) **i T2007 = 5**. (Означені відомства стали позитивними винятками на тлі решти респондентів, отримані бали яких, як правило, знаходились у проміжку 0-2.)

Не дивлячись на видалення з системи газових відносин непрозорих операторів у 2008 році, підписання Брюссельської декларації та висловлених намірів щодо

приєднання України до ІЗПВГ у 2009 році, нафтогазовий сектор не став більш прозорим. Причому відсутність прозорості відмічається не тільки по відношенню до громадянського суспільства, але й по відношенню до органів державної влади. Останнє підтверджується фактами ненадання (чи неповного надання) інформації з боку відповідних суб'єктів господарювання на запити не тільки НУО, але й Секретаріату Президента України (2009 р.), публічною полемікою між керівництвом відповідних суб'єктів господарювання та Рахунковою палатою України (2009 р.), конфліктом з Державною податковою адміністрацією (2008).

Факт, що паралельно з ігноруванням одних запитів, надсилається лист підтримки щодо проекту поліпшення прозорості, свідчить про відсутність належної взаємодії структурних підрозділів відповідного суб'єкту господарювання та їх координації з боку керівника.

Відсутність прогресу у забезпеченні транспарентності функціонування нафтогазового сектору України в цілому

та суб'єктів природних монополій у цьому секторі зокрема обумовлюється, на нашу думку:

(1) низкою суб'єктивних чинників:

- довільним трактуванням чинного законодавства з боку посадових осіб суб'єктів господарювання, низькою правовою культурою і некомпетентністю відповідальних виконавців;
- небажанням керівництва відповідних суб'єктів господарювання надавати більш-менш детальну інформацію про діяльність відповідних суб'єктів господарювання (у тому числі про фінансові аспекти такої діяльності);
- неготовністю (психологічною та правовою) відповідних суб'єктів господарювання до розвитку співробітництва з громадськими організаціями, у тому числі в напрямку встановлення дієвого (а не фіктивного) громадського контролю за діяльністю відповідних суб'єктів господарювання;
- уникненням з боку відповідних суб'єктів господарювання прозорого, ґрунтовного та відкритого діалогу з громадськістю;

(2) недосконалістю чинного законодавства України в частині щодо надання доступу до інформації, яка зберігається у відповідних суб'єктів природних монополій у нафтогазовому секторі:

- **Закон України «Про інформацію»** не містить чітких положень, які б зобов'язували відповідних суб'єктів господарювання (юридичних осіб) розкрити наявну у них інформацію. Вказаний Закон більшою мірою орієнтований на органи державної влади, а не на юридичні особи. Наприклад, стаття 32 вказаного Закону передбачає можливість направлення інформаційного запиту щодо доступу до офіційних документів; водночас, вказаний Закон не містить визначення терміну «офіційний документ» (зокрема, не визначається, чи слід під

«офіційним документом» розуміти лише документ, складений органом державної влади, або також документи, складені юридичними особами). У зв'язку з цим неможливо однозначно відповісти на питання про те, чи передбачено законодавством України обов'язок юридичної особи – суб'єкта господарювання задовольнити отриманий інформаційний запит щодо доступу до офіційних документів;

- **Закон України «Про природні монополії»** не передбачає обов'язку суб'єктів природних монополій оприлюднювати інформацію про свою діяльність. Стаття 13 цього Закону встановлює, що інформація та доповіді про діяльність суб'єктів природних монополій оприлюднюються національними комісіями регулювання природних монополій (у нафтогазовому комплексі - НКРЕ). Іншими словами, передбачається лише опосередковане оприлюднення відповідної інформації без законодавчо визначеного обсягу розкриття (оприлюднення) відповідної інформації;

- **Закон України «Про господарські товариства»** не передбачає обов'язку господарських товариств оприлюднювати інформацію про свою діяльність. Цей Закон встановлює (стаття 10), що інформація про діяльність товариства може бути надана лише учаснику товариства (і то в досить обмеженому обсязі). У статті 18 вказаний Закон передбачає проведення обов'язкової аудиторської перевірки річної фінансової звітності товариств з річним господарським оборотом менш як двісті п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів, але встановлює, що така перевірка проводиться один раз на три роки. Ненабагато покращив ситуацію у сфері розкриття інформації з боку суб'єктів господарювання-акціонерних товариств нещодавно прийнятий **Закон України «Про акціонерні товариства»**: крім деталізації процедури надання інформації на запит акціонера, вказаний Закон

закріпив у надто загальному характері обов'язок публічних акціонерних товариств оприлюднювати інформацію, передбачену пунктом 3 статті 78, а також обов'язок всіх акціонерних товариств розкривати інформацію відповідно до законів України (пункт 5 статті 78).

Невипадково, що нульовий рівень інформаційної прозорості наявний у такій проблемній зоні нафтогазового сектору як ГТС України. Ймовірно, що це є побічним підтвердженням інтенсивних процесів деградації у нафтогазовому секторі через фрагментацію управління, втрати керованості або/та зовнішніх впливів з непрозорої кланово-олігархічних структур.

Загалом, можна констатувати, що проблема непрозорості у діяльності підприємств нафтогазового сектору знаходиться у площині загроз національній (зокрема, енергетичній) безпеці України. У Законі України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року відзначається, що основними реальними та потенційними загрозами національній безпеці України в економічній сфері, з-поміж іншого, є:

- ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки;
- переважання в діяльності управлінських структур особистих, корпоративних, регіональних інтересів над загальнонаціональними.

На завершення слід навести ще декілька фрагментів згаданого на початку огляду МЕА: «Прозорість є ключовою для позиціонування України як надійної транзитної держави. <...> структура «Нафтогазу України» є ще одною перешкодою для більшої прозорості. Компанія виробляє, купує та транспортує газ і нафту в Україні, і, очевидно, відшкодовує збитки від деяких видів операцій, використовуючи

доходи від інших видів діяльності. <...> Більша прозорість може потенційно поставити Україну в більш вигідне становище під час переговорів, що забезпечать більшу підтримку з боку західних країн». («Україна. Огляд енергетичної політики. 2006», ОЕСР/МЕА, Париж, 2006. Ukraine2006-UKR.pdf, стор. 238)

У випадку ігнорування українською стороною вимог щодо забезпечення належного рівня прозорості вуглеводневого сектору, включно з ІЗПВГ, співробітництво з міжнародними фінансовими інститутами може ускладнитися. Реалізація партнерства з європейськими компаніями виглядає проблематичною, особливо на тлі намірів уряду до більш тісної інтеграції із зовнішнім постачальником-монополістом, що не є учасником ініціатив прозорості. Непрозорість збільшує рівень недовіри до нафтогазового сектору України. Його середовище продовжуватиме лишатися живильним для корупційних схем, шахрайських оборудок з вимиванням коштів корпоративних бюджетів, неефективним та нецільовим використанням матеріально-технічних та енергетичних ресурсів. При обрахуванні корпоративних рейтингів міжнародними рейтинговими агентствами буде враховуватись небажання відповідних суб'єктів господарювання працювати за моделями прозорості (зокрема, ІЗПВГ), не дивлячись на прийняття Урядом України Постанови №1098 від 30 вересня 2009 р. та відповідної заяви.

ДОДАТОК 1.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

П О С Т А Н О В А*

від 30 вересня 2009 р. N 1098

Київ

**Про приєднання України до Ініціативи
щодо забезпечення прозорості
у видобувних галузях**

З метою удосконалення методів управління у видобувних галузях, поліпшення інвестиційного клімату в державі, посилення боротьби з корупцією, забезпечення участі громадянського суспільства у контролі за повнотою надходження коштів до державного бюджету від діяльності, пов'язаної з видобутком корисних копалин, Кабінет Міністрів України

постановляє:

1. Схвалити та оприлюднити Заяву Кабінету Міністрів України про приєднання до Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях, що додається.
2. Установити, що: Перший віце-прем'єр-міністр України є за посадою Уповноваженим Кабінету Міністрів України з питань реалізації Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях (далі - Уповноважений Кабінету Міністрів України з питань реалізації Ініціативи); пріоритетними у реалізації Ініціативи в Україні є нафтовидобувна та газовидобувна галузі.
3. Утворити робочу групу з питань реалізації Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях (далі - робоча група) на чолі з Уповноваженим Кабінету Міністрів України з питань реалізації Ініціативи у складі представників Міністерства палива та енергетики, Міністерства вугільної промисловості, Міністерства економіки, Міністерства фінансів, Міністерства юстиції,

Міністерства закордонних справ, Державної податкової адміністрації, Державної митної служби, Державного казначейства, Головного контрольно-ревізійного управління, Національної комісії регулювання електроенергетики, Рахункової палати (за згодою).

4. Уповноваженому Кабінету Міністрів України з питань реалізації Ініціативи: надіслати копію Заяви Кабінету Міністрів України про приєднання до Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях (далі - Ініціатива) та цієї постанови до Міжнародного секретаріату Ініціативи; затвердити персональний склад робочої групи; налагодити діалог з підприємствами всіх форм власності, що провадять діяльність з видобутку корисних копалин (насамперед нафти і газу), та громадськими організаціями, заінтересованими у реалізації Ініціативи, або об'єднаннями таких громадських організацій та підписати у разі доцільності меморандум із зазначеними підприємствами та громадськими організаціями (їх об'єднаннями) щодо реалізації Ініціативи; забезпечити утворення багатосторонньої групи заінтересованих осіб (далі - багатостороння група) із залученням до неї на паритетних засадах представників органів державної влади, підприємств, що провадять діяльність з видобутку корисних копалин, та громадських організацій, заінтересованих у реалізації Ініціативи; вжити заходів до утворення постійно функціонуючого Секретаріату багатосторонньої групи.

5. Робочій групі: розробити проект робочого плану реалізації Ініціативи відповідно до її критеріїв із зазначенням у ньому цільових показників, графіка (строків) реалізації, оцінки потенційних стримуючих факторів та обсягу фінансування; погодити зазначений проект з багатосторонньою групою та подати його на затвердження Кабінету Міністрів України; провести аналіз законодавства України з метою належного нормативно-правового забезпечення реалізації Ініціативи та у разі потреби розробити проекти відповідних актів законодавства; підготувати пропозиції щодо фінансування реалізації Ініціативи, у тому числі розглянути питання про можливість залучення допомоги міжнародних фінансових інституцій (зокрема трансового фонду Світового банку) та іноземних держав.

СХВАЛЕНО

постановою Кабінету Міністрів України
від 30 вересня 2009 р. № 1098

ЗАЯВА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ*
про приєднання до Ініціативи щодо забезпечення
прозорості у видобувних галузях

Кабінет Міністрів України заявляє про свою підтримку реалізації в Україні Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях, проголошеної у жовтні 2002 р. на Світовому саміті стабільного розвитку.

Кабінет Міністрів України поділяє принципи Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях і вважає, що реалізація зазначеної Ініціативи сприятиме удосконаленню методів управління у видобувних галузях України, поліпшить інвестиційний клімат у державі, сприятиме більш ефективному використанню природних ресурсів та підтвердить наміри Уряду України щодо рішучої боротьби з корупцією.

Кабінет Міністрів України окремо зазначає, що реалізація Ініціативи, у тому числі в газовій галузі, стане одним з елементів прозорості у роботі газотранспортної системи України.

Кабінет Міністрів України підтверджує свою готовність співпрацювати з громадянським суспільством і видобувними компаніями в рамках реалізації Ініціативи та закликає відповідні компанії та громадські організації до співробітництва у її реалізації.

Кабінет Міністрів України призначив Першого віце-прем'єр-міністра України своїм Уповноваженим з питань реалізації Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях. Кабінет Міністрів України до 30 червня 2010 р. затвердить робочий план реалізації Ініціативи, який відповідатиме необхідним критеріям, та забезпечить його прийняття після консультацій з відповідними компаніями та громадськими організаціями.

* Джерела документів - zakon.rada.gov.ua

Показник	Одиниця виміру	Дані Кабінету Міністрів України / Державної податкової інспекції	Дані нафтовидобувних / нафтотранспортних компаній	Різниця +/-
Indicator	Units of measure	Government / Tax inspection datesw	Oil producing / oil transportation companies dates	Differences +/-
Нафтовидобувні компанії / Oil producing companies				
1. Обсяг видобутку нафти та газового конденсату / Oil & gas condensate production	тис.т / Kt			
- державними компаніями або компаніями, де частка держави складає >50% / state companies or companies with state share >50% в т.ч. обсяг нафти, що належить державі / inc. state share in volumes			3 641,9 н.д./ п.д.	
- приватними компаніями / private companies в т.ч. обсяг нафти, що належить державі / inc. state share in volumes			н.д./ п.д. н.д./ п.д.	
2. Обсяг реалізації нафти та газового конденсату власного видобутку / Oil & gas condensate sales	тис.т / Kt		н.д./ п.д.	
- на внутрішньому ринку / internal (national) market			н.д./ п.д.	
- на експорт / export			н.д./ п.д.	
3. Доход від продажу нафти та газового конденсату власного видобутку / Oil & gas condensate revenues	млн.грн. / М UAH		н.д./ п.д.	
- на внутрішньому ринку / internal (national) market			н.д./ п.д.	
- на експорт / export			н.д./ п.д.	
4. Податки та збори / Taxes & fees В т.ч. авансові внески / inc. pre-paid	млн.грн. / М UAH		н.д./ п.д. н.д./ п.д.	
- рентна плата за нафту / oil production rent			н.д./ п.д.	
- рентна плата за газовий конденсат / gas condensate production rent			н.д./ п.д.	
- ПДВ / VAT			н.д./ п.д.	
- податок на прибуток / profit tax			н.д./ п.д.	
- збір за геолого-розвідувальні роботи / geological-exploration fee			н.д./ п.д.	
- плата за користування надрами / bowels use fee			н.д./ п.д.	
- соціальні фонди / social funds :			н.д./ п.д.	
пенсійний фонд / pension fund			н.д./ п.д.	
фонд соціального страхування / social insurance fund			н.д./ п.д.	
фонд сприяння зайнятості населення / population employment fund			н.д./ п.д.	
фонд страхування від нещасних випадків / professional accident insurance fund			н.д./ п.д.	
- дивіденди на державну частку / dividends on state share			н.д./ п.д.	
- інші податки та збори / other taxes & fees:			н.д./ п.д.	
плата за землю / land fee			н.д./ п.д.	
податок з транспортних засобів / vehicle tax за забруднення навколишнього природного середовища / environmental pollution fee			н.д./ п.д.	
інші / others			н.д./ п.д.	

Показник	Одиниця виміру	Дані Кабінету Міністрів України / Державної податкової інспекції	Дані нафтодобувних / нафтотранспортних компаній	Різниця +/-
Indicator	Units of measure	Government / Tax inspection datesw	Oil producing / oil transportation companies dates	Differences +/-
Нафтотранспортні компанії / Oil transportation companies				
1. Обсяг транспортування / <i>Oil transportation volume</i>	тис.т / Kt		38 535,9	
в т.ч. транзит / <i>inc. transit</i>			29 111,6	
2. Доход від транспортування / <i>Oil transportation revenue</i>	млн.грн. / М UAH		1 956,0	
в т.ч. транзит / <i>inc. transit</i>			1 763,9	
3. Податки та збори / <i>Taxes & fees</i>	млн. грн. / М UAH		н.д./ п.д.	
в т.ч. авансові внески / <i>inc. pre-paid</i>				
- рентна плата за транспортування нафти / <i>oil transportation rent</i>			н.д./ п.д.	
- ПДВ / <i>VAT</i>			н.д./ п.д.	
- податок на прибуток / <i>profit tax</i>			н.д./ п.д.	
- соціальні фонди / <i>social funds:</i>			н.д./ п.д.	
пенсійний фонд / <i>pension fund</i>			н.д./ п.д.	
фонд соціального страхування / <i>social insurance fund</i>			н.д./ п.д.	
фонд сприяння зайнятості населення / <i>population employment fund</i>			н.д./ п.д.	
фонд страхування від нещасних випадків / <i>professional accident insurance fund</i>			н.д./ п.д.	
- дивіденди на державну частку / <i>dividends on state share</i>			н.д./ п.д.	
- інші податки та збори / <i>other taxes & fees:</i>			н.д./ п.д.	
плата за землю / <i>land fee</i>			н.д./ п.д.	
податок з транспортних засобів / <i>vehicle tax</i>			н.д./ п.д.	
за забруднення навколишнього природного середовища / <i>environmental pollution fee</i>			н.д./ п.д.	
інші / <i>others</i>			н.д./ п.д.	

Показник	Одиниця виміру	Дані Кабінету Міністрів України / Державної податкової інспекції	Дані газовидобувних / газотранспортних компаній	Різниця +/-
Indicator	Units of measure	Government / Tax inspection datesw	Gas producing / gas transportation companies dates	Differences +/-
Газовидобувні компанії / Gas producing companies				
1. Обсяг видобутку газу / <i>gas production</i>	млрд. куб. м / ВСМ		21,348	
- державними компаніями або компаніями, де частка держави складає >50% / <i>state companies or companies with state share >50%</i>			19,36	
в т.ч. обсяг газу, що належить державі / <i>inc. state share in volumes</i>			19,36	
- приватними компаніями / <i>private companies</i>			1,987	
2. Обсяг реалізації газу власного видобутку / <i>gas sales</i>	млрд. куб. м / ВСМ		21,348	
- на внутрішньому ринку / <i>internal (national) market</i>			21,343	
- на експорт / <i>export</i>			0,005	
3. Доход від продажу газу власного видобутку / <i>gas revenues</i>	млн. грн. / М УАН		немає даних / no data	
- на внутрішньому ринку / <i>internal (national) market</i>			н.д./ п.д.	
- на експорт / <i>export</i>			н.д./ п.д.	
4. Податки та збори / <i>Taxes & fees</i>	млн. грн. / М УАН		н.д./ п.д.	
В т.ч. авансові внески / <i>inc. pre-paid</i>			н.д./ п.д.	
- рентна плата за газ / <i>gas production rent</i>			н.д./ п.д.	
- ПДВ / <i>VAT</i>			н.д./ п.д.	
- податок на прибуток / <i>profit tax</i>			н.д./ п.д.	
- збір за геолого-розвідувальні роботи / <i>geological-exploration fee</i>			н.д./ п.д.	
- плата за користування надрами / <i>bowels use fee</i>			н.д./ п.д.	
- соціальні фонди / <i>social funds:</i>			н.д./ п.д.	
пенсійний фонд / <i>pension fund</i>			н.д./ п.д.	
фонд соціального страхування / <i>social insurance fund</i>			н.д./ п.д.	
фонд сприяння зайнятості населення / <i>population employment fund</i>			н.д./ п.д.	
фонд страхування від нещасних випадків / <i>profecional accident insurance fund</i>			н.д./ п.д.	
- дивіденди на державну частку / <i>dividends on state share</i>			н.д./ п.д.	
- інші податки та збори / <i>other taxes & fees:</i>			н.д./ п.д.	
плата за землю / <i>land fee</i>			н.д./ п.д.	
податок з транспортних засобів / <i>vehicle tax</i>			н.д./ п.д.	
за забруднення навколишнього природного середовища / <i>environmental polution fee</i>			н.д./ п.д.	
інші / <i>others</i>			н.д./ п.д.	

Показник	Одиниця виміру	Дані Кабінету Міністрів України /Державної податкової інспекції	Дані газовидобувних / газотранспортних компаній	Різниця +/-
<i>Indicator</i>	<i>Units of measure</i>	<i>Government / Tax inspection datesw</i>	<i>Gas producing / gas transportation companies dates</i>	<i>Differences +/-</i>
Газотранспортні компанії / Gas transportation companies				
1. Обсяг транспортування для внутрішніх споживачів/ <i>Gas transportation volume</i>	млрд. куб.м/ BCM		46,119	
транзит / <i>inc. transit</i>			95,8	
2. Доход від транспортування для внутрішніх споживачів/ <i>Gas transportation revenue</i>	млн.грн. / М UAH		2575	
від транзиту / <i>inc. transit</i>	\$ млн / \$ M		1749	
3. Податки та збори / <i>Taxes & fees</i>	млн.грн. / М UAH		н.д./ n.d.	
в т.ч. авансові внески / <i>inc. pre-paid</i>			н.д./ n.d.	
- рентна плата за транспортування газу / <i>gas transportation rent</i>			н.д./ n.d.	
- ПДВ / <i>VAT</i>			н.д./ n.d.	
- податок на прибуток / <i>profit tax</i>			н.д./ n.d.	
- соціальні фонди / <i>social funds</i> :			н.д./ n.d.	
пенсійний фонд / <i>pension fund</i>			н.д./ n.d.	
фонд соціального страхування / <i>social insurance fund</i>			н.д./ n.d.	
фонд сприяння зайнятості населення / <i>population employment fund</i>			н.д./ n.d.	
фонд страхування від нещасних випадків / <i>professional accident insurance fund</i>			н.д./ n.d.	
- дивіденди на державну частку / <i>dividends on state share</i>			н.д./ n.d.	
- інші податки та збори / <i>other taxes & fees</i> :			н.д./ n.d.	
плата за землю / <i>land fee</i>			н.д./ n.d.	
податок з транспортних засобів / <i>vehicle tax</i>			н.д./ n.d.	
за забруднення навколишнього природного середовища / <i>environmental pollution fee</i>			н.д./ n.d.	
інші / <i>others</i>			н.д./ n.d.	